

Regeling voor financiële ondersteuning van activiteiten voor de toegankelijkheid en de presentatie van Nederlands cultureel erfgoed

1. Inleiding

De presentatie van cultureel erfgoed staat de laatste jaren steeds meer in de belangstelling. Dat komt niet alleen door het toegenomen toerisme, maar is ook het gevolg van internationale ontwikkelingen waardoor identiteit en geschiedenis aan belang hebben gewonnen. In het overheidsbeleid is presentatie van erfgoed eveneens belangrijk geworden. Daardoor zijn behalve musea ook andere erfgoedinstellingen meer aandacht gaan besteden aan presentatie.

Publieksactiviteiten van bijvoorbeeld archieven en bij archeologische opgravingen mogen zich verheugen in een groeiende belangstelling.

Bovendien is samenwerking tussen verschillende erfgoedsectoren en tussen verschillende erfgoedinstellingen steeds gebruikelijker.

De Mondriaan Stichting wil de presentatie en de afname van het hele erfgoed ondersteunen en stimuleren. Tot nu bleef de financiële ondersteuning beperkt tot musea. Die beperking is echter arbitrair gebleken. Vaak is het immers toevallig of collecties zich in musea bevinden of in andere instellingen zijn terechtgekomen. Daar komt bij dat de ervaringen met een erfgoedbrede benadering bij andere regelingen positief zijn. Om deze redenen gaat de voorkeur uit naar projecten waarbij verschillende erfgoedsectoren of verschillende erfgoedinstellingen betrokken zijn.

Om tegemoet te komen aan de ontwikkelingen in het erfgoed zijn in deze regeling verscheidene ondersteuningsmogelijkheden samengevoegd. Daarbij is met het oog op het stijgende aantal interdisciplinaire projecten en samenwerkingsverbanden het aantal voorwaarden en criteria beperkt. De ondersteuningsmogelijkheden in deze regeling hebben als doel de toegankelijkheid en presentatie van cultureel erfgoed voor een zo groot mogelijk publiek te verbeteren en te stimuleren. Daarbij is niet alleen het bereiken en boeien van nieuwe doelgroepen (vooral jongeren) van belang, maar ook het zichtbaar maken van verborgen erfgoed. De regeling staat

open voor de hele erfgoedsector, met uitzondering van (behoud van) monumenten.

Deze regeling is een proef, die loopt tot 1 januari 2005.

2. Wie kunnen een aanvraag indienen

Alle culturele instellingen die cultureel erfgoed beheren en presenteren kunnen een aanvraag doen. In deze regeling staat de toegankelijkheid van het Nederlands cultureel erfgoed voorop. Het gaat bij voorkeur om openbare, voor het publiek toegankelijke instellingen of onzichtbare collecties die voor het publiek toegankelijk worden gemaakt. Dat geldt ook voor collecties of objecten die in niet-museaal beheer zijn, zoals bij archieven, kerken, bibliotheken of universiteiten. Een uitzondering wordt gemaakt voor behoud en restauratie van gebouwd erfgoed, zoals monumenten. Dat wordt binnen deze regeling niet ondersteund.

Over het algemeen kunnen alleen instellingen die erfgoed beheren een aanvraag doen. De Mondriaan Stichting kan echter besluiten een uitzondering te maken voor projecten waarvoor de erfgoedbeherende instellingen niet het initiatief hebben genomen, maar waarbij zij wel verregaand betrokken zijn. In dat geval kunnen uitvoerders van het project, als zij rechtspersoonlijkheid hebben, een aanvraag indienen.

3. Waarvoor kan ondersteuning worden aangevraagd

– Voorbereidingen voor een betere publieksbenadering of toegankelijkheid

De projecten in deze categorie leggen een basis voor de zichtbaarheid en toegankelijkheid van erfgoedcollecties of dragen bij aan een verbeterde benadering of begeleiding van het publiek, zonder dat die meteen resulteren in een presentatie. Het kan gaan om innovend onderzoek (bijvoorbeeld voor ict), om haalbaarheidsstudies voor grote publiekstoelstellingen of virtuele presentaties, om collectiemobiliteit (opdat collecties daar terechtkomen waar ze in een

betekenisvolle context gepresenteerd kunnen worden) of om selectie en afstoting van collectieonderdelen. Ook kan gedacht worden aan landelijke inventarisatieprojecten, bijvoorbeeld per collectiegebied (wat is in Nederland aanwezig en wat kan ermee worden gedaan), en aan de ontwikkeling van selectiecriteria.

– Zichtbaar maken en behouden

In deze categorie kan worden bijgedragen aan de conservering en de restauratie van voorwerpen of collecties van nationale betekenis, om het erfgoed zo duurzaam mogelijk presentabel te maken of te voorkomen dat het niet meer getoond kan worden. Voor de restauratie van het mobiele erfgoed gelden de punten uit de bijlage. Ook bijdragen aan de conservering of restauratie van voorwerpen of collecties op de lijst bij de Wet Behoud Cultuurbezit behoren tot deze categorie, waarbij een bijdrage maximaal 60% van de projectkosten kan bedragen. Omdat het behoud gericht is op presentatie, komt passieve conservering niet voor ondersteuning in aanmerking.

Belangrijke voorwaarden bij behoudsprojecten zijn dat de bouwkundige voorzieningen, klimaatbeheersing en beveiliging van dusdanig niveau zijn, dat het behoud en de veiligheid van de voorwerpen of collecties naar redelijkheid zijn gewaarborgd en het beheer goed is.

– Bijzondere publiekspresentaties

De toegankelijkheid van het cultureel erfgoed kan op verscheidene manieren worden vergroot. Enerzijds door het verbreden van de sociale samenstelling van het publiek of het vergroten van het publieksbereik van erfgoedinstellingen, zoals door bijzondere wervingscampagnes of door bijzondere thema's waarin bepaalde publieksgroepen zich kunnen herkennen. Anderzijds door het vergroten van de beleving bij presentaties zelf. Dat type projecten bevordert een actieve houding van de bezoeker, bijvoorbeeld door gebruik te maken van innovatieve educatieve

methoden die gericht zijn op beleving, emotie en zelfwerkzaamheid.

Zowel kwantiteit (bijvoorbeeld meer publiek) als kwaliteit (begrip, context, concentratie, visie) wordt gestimuleerd. Voor het toekomstig maatschappelijk draagvlak is het van belang dat steeds een nieuw en jong publiek de weg naar het cultureel erfgoed vindt. De Mondriaan Stichting hecht daarom waarde aan projecten die met het onderwijs worden ontwikkeld.

Ook de toegankelijkheid van door gaans verborgen collecties kan worden verbeterd, bijvoorbeeld door erfgoed te tonen dat in depot ligt of wordt beheerd door instellingen die niet voor publiek toegankelijk zijn of geen presentatiemogelijkheden hebben. Daarbij kunnen aanvragen ook betrekking hebben op erfgoedcollecties buiten erfgoedinstellingen.

De toegankelijkheid kan verder worden vergroot door innoverende presentaties, waarbij de objecten dankzij een bijzondere inhoud zichtbaar worden in een nieuwe context. Ook kan worden bijgedragen aan aankopen binnen presentaties voor bijzondere publieksgroepen, zoals minderheden of mindervaliden. Het kan gaan om voorwerpen die nog vervangbaar zijn, maar eveneens om waardevolle objecten die moeten worden aangeschaft om een historisch verhaal uit het gezichtspunt van een specifieke doelgroep te kunnen vertellen. Daarbij kan het ook gaan om eigentijds verzamelen: het aanleggen van een verzameling die laat zien hoe Nederland in een multiculturele samenleving is veranderd. Essentieel is hoe de aankoop binnen een presentatie functioneert bij het vertellen van het verhaal. Voor het overige vallen museale acquisities van objecten of collecties buiten deze regeling.

– *Digitalisering en virtuele presentaties*

Voor virtuele presentaties gelden dezelfde uitgangspunten als voor bijzondere publiekspresentaties.

Daarnaast is gezien het bijzondere karakter en de technische mogelijkheden ook een aantal nadere overwegingen van toepassing. Omdat meerdere instellingen informatie over een bepaald thema kunnen beheeren, krijgen projecten waarbij meerdere erfgoedinstellingen samenwerken of het bronnenmateriaal leveren voorrang. Ook hier geldt een bijzondere voor-

keur voor projecten waar wordt samengewerkt met het onderwijs en voor projecten waarbij nieuwe doelgroepen op een bijzondere manier worden aangesproken of op een innovatieve manier worden begeleid.

Belangrijk is dat het erfgoed zelf toegankelijk wordt gemaakt. Cultuurtoeristische informatie over de instellingen valt dus buiten deze regeling. De projecten die worden ondersteund hebben bij voorkeur een voorbeeldwerking, doordat zij mogelijkheden bieden voor een brede toepasbaarheid.

Verder geldt een aantal specifieke voorwaarden. Virtuele presentaties die met ondersteuning van de Mondriaan Stichting zijn gerealiseerd moeten zichtbaar blijven (digitale duurzaamheid). Het onderwerp moet lang op publieke belangstelling kunnen rekenen en het systeem of de netwerken moeten verzekerd zijn van goed beheer. Inbedding van nieuwe systemen in de organisatie is een wezenlijk onderdeel van het project en moet in de aanvraag ter sprake komen.

De systemen en standaarden voor hardware en software die gekozen worden voor de digitalisering van het erfgoed moeten in beginsel verenigbaar zijn, zowel met elkaar als met wat al bereikt is op dit gebied. Daarbij dient zoveel mogelijk met internationale standaarden rekening te worden gehouden. De collectiegegevens die in het project zijn gedigitaliseerd moeten kunnen worden opgenomen in de Cultuurwijzer en daarmee doorzoekbaar en vindbaar zijn in een ruimere context. Dat stelt eisen aan de wijze van digitaliseren en ontsluiten. Informatie daarover kan worden ingewonnen bij de Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland (070-3140343, www.den.nl). Bij virtuele presentatieprojecten geldt dat het project uiterlijk zes maanden na toekenning moet beginnen. Kosten van hardware worden alleen ondersteund als die noodzakelijk is voor de presentatie.

– *Overige projecten*

Projecten die beantwoorden aan het in de inleiding gestelde doel maar buiten de drie voorafgaande categorieën vallen, kunnen in bepaalde gevallen worden ondersteund. In die gevallen zal de Mondriaan Stichting specifiek advies over het project vragen. Alvorens een dergelijke aanvraag

in te dienen raden wij u nadrukkelijk aan telefonisch contact op te nemen met de Mondriaan Stichting (020-6762032) om de eventuele mogelijkheid van ondersteuning te bespreken.

4. Welke criteria hanteren wij bij de beoordeling

De Mondriaan Stichting ondersteunt projecten die innoverend zijn in aanpak of uitwerking, een nationaal belang vertegenwoordigen of een voorbeeldwerking hebben. Daarbij wordt vooral gelet op de benadering van doelgroepen, zoals nader uitgewerkt in een marketing-en-communicatieplan of een presentatieplan. Projecten waarbij verschillende sectoren binnen het erfgoedveld of verschillende erfgoedinstellingen samenwerken hebben de voorkeur, evenals projecten voor scholen. De Mondriaan Stichting beoordeelt aanvragen op basis van kwaliteit, draagvlak, betekenis van het project voor het Nederlandse culturele erfgoed, voorbeeldwerking en uitvoerbaarheid.

5. Aan welke eisen moet de aanvraag voldoen

De aanvraag dient minimaal drie maanden voor aanvang van het project in ons bezit te zijn. De bijdrage van de Mondriaan Stichting bedraagt maximaal 40% van de directe projectkosten, tenzij anders bepaald. Er moet sprake zijn van substantiële eigen financiering door de betrokkene(n) en van cofinanciering door andere fondsen of sponsors. Uit de eigen bijdrage en de mate van cofinanciering blijken het maatschappelijk draagvlak van het project en de waarde die de betrokken instelling aan het project hecht.

Bij een aanvraag hoort een sluitende begroting: daarin zijn de totale inkomsten, inclusief de gevraagde bijdrage van de Mondriaan Stichting, gelijk aan de totale uitgaven. De kosten moeten voor zover mogelijk gestaaft zijn door documenten als offertes en contracten van projectpersoneel. De Mondriaan Stichting neemt alleen aanvragen in behandeling waarvan de totale projectkosten minstens € 25.000 bedragen, met uitzondering van behoudsprojecten, waar de ondergrens € 10.000 bedraagt. De maximale looptijd van een te ondersteunen project is drie jaar. In de aanvraag moeten de werkzaamheden per jaar worden gespecifi-

ceerd. Al in uitvoering genomen of voltooide projecten kunnen niet door de Mondriaan Stichting worden ondersteund.

De overige gegevens die een aanvraag moet bevatten staan in een checklist, die bij deze regeling kan worden opgevraagd. De lijst staat ook op de website van de Mondriaan Stichting: www.mondriaanfoundation.nl.

6. Waarvoor kan geen ondersteuning worden aangevraagd

De Mondriaan Stichting ondersteunt geen normale exploitatiekosten en structurele lasten van een instelling. Daartoe behoren onder meer:

- vaste personeelslasten en structurele activiteiten;
- voorzieningen voor de instandhouding en uitbreiding van gebouwen;
- bouwkundige voorzieningen en vaste technische installaties;
- documentatie van de collectie;
- oprichtingskosten van een nieuwe erfgoedinstelling;
- verwervingen zoals het opgraven

van archeologische objecten of het aankopen van collecties en voorwerpen (tenzij anders bepaald, zie hiervoor onder Bijzondere publiekspresentaties);

- automatiseringsapparatuur (tenzij anders bepaald, zie hiervoor onder Digitalisering en virtuele presentaties);
- opleiding en bijscholing;
- passieve conservering;
- (digitale) registratie.

7. Procedure

Als u een aanvraag om financiële ondersteuning overweegt, raden wij u aan telefonisch contact op te nemen met de Mondriaan Stichting (020-6762032) voor een oriënterend gesprek.

De behandelingstermijn voor een aanvraag is ten hoogste drie maanden. Deze periode is nodig om deskundig advies in te winnen. U ontvangt schriftelijk bericht over het besluit op de aanvraag.

Een eventuele toezegging is altijd

voorlopig. Het definitieve bedrag van de toezegging wordt pas vastgesteld als de financiële dekking van het project rond is.

Deze regeling is een deelreglement als bedoeld in artikel 5 lid 2 van het Algemeen Reglement van de Mondriaan Stichting. Het Algemeen Reglement is op aanvraag bij de Mondriaan Stichting verkrijgbaar. Deze regeling vervangt de eerdere regelingen van de Mondriaan Stichting op dit gebied: Zichtbaar maken van museale collecties, Publieksgerichte digitaliseringsprojecten bij erfgoedinstellingen, Bijzondere publieksactiviteiten van musea, Ontwikkelingskosten van grote museale tentoonstellingen en Behoud van het WBC-erfgoed.

Augustus 2003.